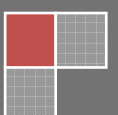
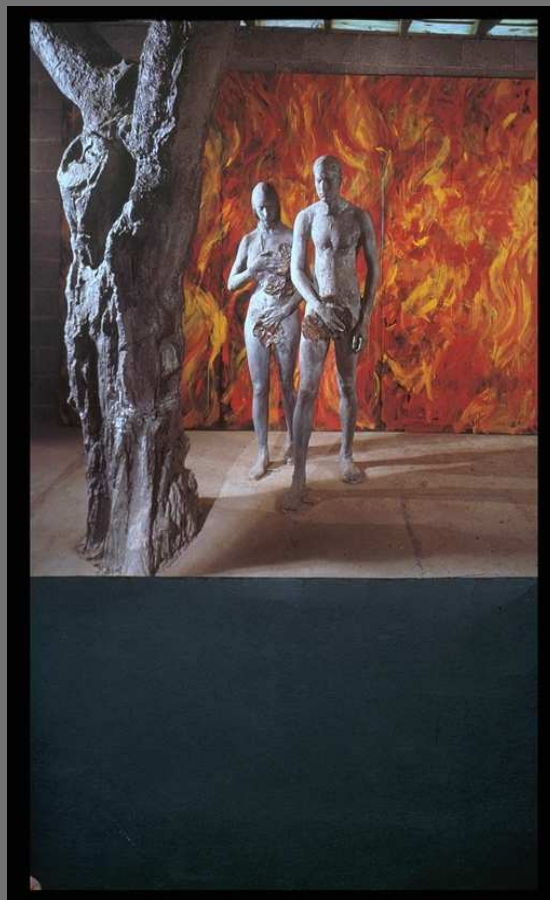

R.-k. godsdienst in de opleiding hbo5- verpleegkunde

Hertaling van ingrediënten uit leerplan r.-k. godsdienst

De beschreven ingrediënten zijn een hertaling en actualisering van de ingrediënten uit het leerplan. Ze vormen een addendum bij het 'leerplan rooms-katholieke godsdienst voor het secundair onderwijs in Vlaanderen', Licap, 2000, pp. 197-200.

HBO5 verpleegkunde en r.-k.godsdienst

Woord vooraf

We zijn blij dat de erkende instantie rooms-katholieke godsdienst de ingrediënten van het leerplan onderdeel hbo5-verpleegkunde heeft aangepast en geactualiseerd. Openheid voor de diverse levensbeschouwingen van de cursist en de zorgontvanger, aandacht voor het holistische mensbeeld, aandacht voor een zorgethische aanpak met telkens het evangelie dat oproept en confronteert binnen het leer- en denkproces. Het is zeker een uitdaging om binnen deze sector de zorg en de spirituele dimensie van zowel de zorgontvanger als de cursist te benadrukken. Het is tegemoet komen aan de evangelische grondoptie van zorg voor iedereen en in de eerste plaats voor mensen in een bijzondere situatie van ziekte, ouderdom, onzekerheid, sterven... maar ook van geboorte en heling.

Als katholiek onderwijs blijven we de kaart trekken van het vak r.-k. godsdienst. Het is een uitdrukkelijke keuze die invulling geeft aan de opdracht van het onderwijs in het algemeen en het katholiek onderwijs in het bijzonder naar de vorming van de totale persoon van de cursist. Daarenboven onderstreept het vanuit de invalshoek van evangelie, zingeving of zinzoeking en levensbeschouwing, de aandacht voor kwaliteit van zorg die zo sterk in de opleiding aanwezig is. We wensen de lectoren heel veel enthousiasme vanuit deze geactualiseerde richtingwijzers van het vak.

Mieke Van Hecke
Directeur-generaal VSKO

Verantwoording

Het vak r.-k. godsdienst levert een eigen bijdrage in de vorming van de cursisten HBO5-verpleegkunde. Deze bijdrage kan slechts ten volle renderen als het totaal onderwijsaanbod open staat voor de christelijke optiek¹.

De omzendbrief SO/2008/04² over 'experimenteel secundair onderwijs volgens een modulair stelsel' geeft in punt 5 aan 'dat alle scholen voor verpleegkunde aan het experiment deelnemen'. Daarnaast vraagt de gewijzigde cursistenpopulatie om een ruimere benadering, die recht doet aan de leerplanning over de beginsituatie. Een vertaling en aanpassing aan deze nieuwe situatie is een dringende noodzaak.

We herformuleren in dit document de ingrediënten van het leerplan van de vroegere vierde graad verpleegkunde³ in actuele onderwijstaal. We opteerden om systematisch de term 'zorgontvanger' te gebruiken⁴. Hier en daar is een ingrediënt aangepast aan de veranderde situatie en in overeenstem-

---

¹ Zie *Leerplan rooms-katholieke godsdienst voor het secundair onderwijs in Vlaanderen*. p. 179

² Zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13995#5>

³ Zie *Leerplan r.-k. godsdienst* p. 197-200

⁴ Dit begrip legt meer de nadruk op diegene die echt zorg ontvangt. Het leerplan HBO5 verpleegkunde VVKSO opteert voor het begrip 'zorgvrager'.

ming gebracht met het kerndoel uit het leerplan⁵. Leerplanningrediënten zijn niet te ontwijken en zijn een concrete invalshoek om de terreindoelen van het leerplan te bereiken. Via de ingrediënten werken we op een accurate manier aan de realisatie van de doelen voor dit specifieke doelpubliek.

Dit herformuleren en het plaatsen van de leerplanningrediënten binnen de kerncompetenties van het leerplan hbo5-verpleegkunde van het VVKSO, zorgt voor meer comfort voor de docenten en voor een duidelijker herkenbaarheid van de specifieke invalshoek van het vak. Op die manier doet ook het vak r.-k. godsdienst meer recht aan de holistische benadering van de mens die zorg verdient op fysiek, psychisch, sociaal én levensbeschouwelijk/spiritueel vlak. We zetten het zingevende en zinzoekende in de focus op terreinen die op de grens vallen van levensbeschouwing en verpleegkunde⁶. Het document biedt bovendien inhoudelijke suggesties die deze eigen benadering meer inhoud geven en verder reiken dan een puur ethische benadering.

Belangrijk is dat deze levensbeschouwelijke benadering zich afspeelt op een dubbel niveau: in de zorghouding van de cursist tegenover de zorgontvanger en in het eigen leven van de cursist. Daarom hebben wij ervoor gekozen om bij de inhoudelijke suggesties waar mogelijk deze opsplitsing te maken.

Bemerk dat het plaatsen van de ingrediënten r.-k. godsdienst bij één of meerdere kerncompetenties van het leerplan HBO5 uitsluitend suggestief is. Het komt toe aan de school om zelf de competenties r.-k. godsdienst in de thema's van de modules te plaatsen. Het is wel noodzakelijk alle competenties r.-k. godsdienst zo goed mogelijk te realiseren. We zijn ervan overtuigd dat vele van deze elementen ook aan bod komen door de zorg-ethische invalshoek in de opleiding. De kwaliteit van de zorg staat in de opleiding centraal en wordt vanuit het vak r.-k. godsdienst nog eens nader geëxpliciteerd vanuit een Bijbelse en christelijke optiek.

Het is belangrijk dat in het cursusonderdeel 'r.-k. godsdienst' in de modules telkens verwezen wordt naar het leerplan, om zo het aparte statuut van het vak duidelijk te maken (soort LAT-relatie).

Kerncompetenties hbo5

Bemerk dat de woorden in fluo door ons werden aangebracht als termen waaraan wij de ingrediënten r.-k. godsdienst hebben gekoppeld.

KC1	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om gegevens over het menselijk functioneren, de ziekteverschijnselen en reacties op ziekte(n) en de behandeling ervan over en bij de zorgvrager systematisch te verzamelen en te rapporteren.
KC2	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om in samenspraak vanuit

⁵ Zie Leerplan r.-k. godsdienst p. 53 over het kerndoel' van het derde jaar van de derde graad en de vierde graad'.

⁶ Dit kan gaan over grenssituaties als euthanasie en stervensbegeleiding. Maar het gaat evenzeer over dagdagelijkse praktijk in de ouderenzorg i.v.m. fixatie, incontinentie,...

	reële of potentiële verpleegproblemen, verpleegkundige zorg plannen.
KC3	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om in samenspraak basiszorg uit te voeren in het kader van de totaalzorg en erover te rapporteren.
KC4	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om verpleegkundige prestaties en door de arts toevertrouwde handelingen uit te voeren en erover te rapporteren.
KC5	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om met deze zorgvrager een functionele (samenwerkings)relatie met effectieve communicatie aan de gaan en erover te rapporteren.
KC6	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om de zorgvrager doorheen het ziekteproces te begeleiden en te coachen en daarover te rapporteren.
KC7	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om in een zorgteam te werken waarin hij de verpleegkundige zorg op zorgvragerniveau coördineert.
KC8	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om in samenspraak de verpleegkundige zorg te evalueren.
KC9	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om te helpen bij de uitvoering van (wetenschappelijk) onderzoek naar meer effectieve en efficiënte wijzen van verpleegkundige zorg.
KC10	De beginnend gediplomeerd verpleegkundige is competent om de verpleegkundige zorg aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen in maatschappij en gezondheidszorg.

Hertaling van de ingrediënten rkg⁷

KC1; KC3; KC10	<p><i>Dieper zien naar de persoon</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je ontdekt en verwoordt de levensbeschouwelijke dimensie van het mens-zijn, student-zijn, verpleegkundige worden • Je omschrijft deze levensbeschouwelijke invalshoek als een groeiproces • Je omschrijft de intrinsieke motivatie (roeping) van je beroepskeuze en plaatst die binnen de maatschappelijke visies. • Je omschrijft de christelijke visie op zorg als een werken aan de droom van het 'Rijk Gods' • Je ziet je opleiding en omgaan met zorgontvangers als een kans om mensen te
----------------	--

⁷ Bemerk: de verwijzing naar mogelijk kerncompetenties is louter suggestief. Het behoort tot de vrijheid van de school die te plaatsen in de thema's en de modules. Belangrijk is de verwijzing naar het leerplan r.-k. godsdienst. We wijzen er op dat je ook inhoudelijke suggesties r.-k. godsdienst krijgt in het leerplan HBO5-verpleegkunde van het VVKSO met geïntegreerd de ingrediënten r.-k. godsdienst.

	<p>laten groeien</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je ontdekt en verwoordt de invulling rond levensvragen als: wie ben ik, wat kan ik, wat mag ik hopen, voor wie ben ik,... • Je beschrijft hoe je als gezonde mens een fundamenteel andere kijk hebt op het dagelijkse leven dan de zorgontvanger voor wie je staat. • Je leert meewerken aan de gezondheid/heelheid van de mensen met wie je werkt
KC3; KC6	<p><i>Dieper zien naar de zieke en zijn omgeving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je beschrijft hoe een gezonde mens een andere kijk heeft op het dagelijkse leven dan de zorgontvanger voor wie je staat. • Je toont aandacht voor de omgeving van de zorgontvanger die op een eigen manier gezondheid/heelheid ervaart. • Je beschrijft hoe 'ziek-zijn' impact heeft op elke dimensie van leven en zorg. • Je integreert de holistische mensvisie (fysiek, psychisch, sociaal en levensbeschouwelijk) in je professioneel handelen.
KC5	<ul style="list-style-type: none"> • Je onderscheidt een integrale (holistische) zorgbenadering van reducerende visies. • Je geeft voorbeelden van specifiek levensbeschouwelijke en spirituele zorg overeenkomstig de nood van de zorgbehoefte.
KC3; KC8	<p><i>Dieper zien naar het ziek-zijn en het 'helen'</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je ontwikkelt aandacht voor de heling van de persoon op alle dimensies van de holistische mensvisie • Je hebt aandacht binnen je professioneel handelen voor de integrale pijn (fysiek, psychisch, sociaal, levensbeschouwelijk) • Je verwoordt verschillende facetten van de pastorale benadering van de zorgontvanger: vragen, zorgen, rituelen, sacramenten,... • Je onderkent en benoemt het helende van rituelen in meerdere levensbeschouwingen en specifiek in sacramenten.
KC8	<ul style="list-style-type: none"> • Je motiveert en je inspireert de zorgverlening vanuit een Bijbelse visie op heling in al zijn dimensies. • Je geeft voorbeelden van 'heling' in Bijbelse genezingsverhalen.
KC8	<ul style="list-style-type: none"> • Je ontdekt en beschrijft hoe de Bijbel inspiratiebron in situaties van crisis en hoop kan zijn.
KC3; KC5; KC6	<ul style="list-style-type: none"> • Je leert een integrale kijk ontwikkelen op pijnbestrijding. • Je illustreert met voorbeelden hoe Jezus aandacht heeft voor de kwetsbare mens. • Je omschrijft hoe rituelen en sacramenten een helende invloed kunnen hebben.

	ben op de mens.
KC5; KC8; KC10	<p><i>Wat is verantwoordelijkheid?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je toont aandacht voor de diepere dimensie en de groei van je beroep/roeping als verpleegkundige • Je onderscheidt het levensbeschouwelijk aspect in het appel van de zorgontvanger. • Je ontdekt en omschrijft hoe de zorgontvanger appel doet op jouw zorg en deskundigheid. • Je brengt constructieve elementen uit jouw levenservaring binnen als onderdeel van het antwoord op de zorgvraag. • Je toont bereidheid om blijvend aandacht te schenken aan je eigen groei in zin en verantwoordelijkheid. • Je koppelt verhalen uit de Bijbel/eigen levensbeschouwelijke traditie als inspiratiebron aan je eigen levensverhaal en dat van je zorgontvanger.
KC1; KC7; KC10	<p><i>Wat is liefde? Liefdevol omgaan met... Een zorgzame professionele omgang.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • je beschrijft een zorgzame professionele omgang met de zorgontvanger vanuit de Bijbelse grondopties (vruchtbaarheidsproblemen, geboorte, ouderdom, ziekte,...) . • je illustreert met voorbeelden hoe in de zorgrelatie de 'onmacht van de liefde' (bvb blijvende 'aanwezigheid' in situaties die men hopeloos noemt ...) zichtbaar kan worden. • je ontdekt en verwoordt de kern van Bijbelse spiritualiteit (kernbegrippen: leven, Leven, liefde, beminnen,...) in de zorg.
KC2 KC1; KC3; KC5 KC3 KC7 KC1; KC3 KC6 KC6	<p><i>Wat is zorg?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je schetst het ontstaan en de ontwikkeling van de zorg van de kerkgemeenschap in de zorg voor mensen als dienst aan de maatschappij. • Je toont aandacht voor een 'stille aanwezigheid' in het besef dat in een mens diepere vragen leven en levensoverstijgende dingen gebeuren. • Je integreert je in het team met een bijzondere aandacht voor de beroeps-ethiek. • Je respecteert de grenzen in de omgang met zorgontvangers. • Je toont aandacht voor een gezonde zelfzorg • Je omschrijft en geeft voorbeelden van zorg vanuit een inspiratie gericht op de hele persoon in zijn concrete situatie. • Je geeft voorbeelden hoe zorgdragers omgaan met vragen, twijfels en angsten omtrent leven en dood. • Je onderkent de onuitgesproken (zin) vragen en angsten van de zorgontvanger en maakt die bespreekbaar.

KC1	<ul style="list-style-type: none"> • Je ontwikkelt gevoeligheid met ‘trage vragen’ of zinvragen van de zorgontvanger en verwoordt deze. • Je ontwikkelt en verwoordt een eigen visie op je werk als zorgverlener. • Je ontwikkelt inzicht in de betekenis van eigen grenservaringen en levensvragen en verwoordt deze. • Je ervaart en je verwoordt de ontmoeting met de zorgontvanger als een uitdaging om voor jezelf antwoorden te ontdekken op vragen, situaties, gedeelde ervaringen,... • Je ontwikkelt voldoende kennis en aandacht van de mogelijke levensbeschouwelijke en godsdienstige inspiratie van je zorgontvanger
KC5; KC6; KC10	<ul style="list-style-type: none"> • Je speelt in op ‘trage vragen’ (zinvragen, levensbeschouwelijke) • Je toont aandacht voor de levensbeschouwelijke en godsdienstige aspecten van de zorgontvanger in de uitoefening van zorg. • Je toont dat je empathisch bent tov de zin- en levensvragen van zorgontvangers • Je gaat kwalitatief om met ethische vragen. • Je kent de ethische en pastorale structuren binnen de instelling.
KC7; KC9; KC 10	<ul style="list-style-type: none"> • Je werkt vanuit een inspiratie die hoop uitstraalt als een helende factor in de zorg. • Je leert en verwoordt hoe je het begrip hoop invult als een breder perspectief voor de zorgontvanger in zijn concrete situatie.
KC9; KC 10	<ul style="list-style-type: none"> • Je kent en verwoordt de verschillende ethische benaderingen met betrekking tot de ontwikkeling van de bio(medische) technologie. • Je kent en verwoordt het personalistisch en evangelisch-geïnspireerd mens- en wereldbeeld. • Je kadert en illustreert inzichten over bio-ethische thema’s.
KC7	<ul style="list-style-type: none"> • Je legt de werking uit van een pastorale en andere levensbeschouwelijke diensten uit. • Je legt contacten met pastorale (en andere) diensten.
KC6	<ul style="list-style-type: none"> • Je hebt aandacht voor het helende van rituelen in meerdere levensbeschouwingen en specifiek in sacramenten.
KC10	<ul style="list-style-type: none"> • Je ontwikkelt een brede kijk op gewetensvol handelen binnen de zorg. • Je handelt op een manier die je kunt verantwoorden vanuit je persoonlijk gevormd geweten. • Je engageert je om verdere ethische evoluties op te volgen. • Je leert denkkaders die je helpen een mening te formuleren in het zorgethische debat om totaalzorg te realiseren.

Woord van dank

De erkende instantie dankt de leden van de werkgroep: Maria-Ann De Cocker, Sandra De Wolf, Carine Dhondt, Francis Jacobs, Veronique Malfrere, Erik Mels en Joke Symoens.

Bemerk: het kunstwerk op de kaft is dit van het leerpan: George Segal 1986, Vertrek of verdrijving.